

פִּירוּשׁ רַשׁ"י לַתּוֹרָה

**A RÁSI KOMMENTÁR
A TÓRÁHOZ**

Új magyar fordítás

dr. Kacz Sándor és neje szül. Schwarcz Irén emlékére

Mózes negyedik könyve

Széfer Bámidbár – סֵפֶר בְּמִדְבָּר

Kiadja az

EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI IZRAELITA HITKOZSÉG

és a CHÁBÁD LUBAVICS

ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

BUDAPEST, 2010

KLASSZIKUS ZSIDÓ MŰVEK MAGYARUL

Szerkeszti Oberlander Báruch rabbi

9

Eddig megjelent kötetek:

1. *Sámuel imája – Zsidó imakönyv*
(Új magyar fordítás – 1996)
2. *Zsidó Biblia – Mózes öt könyve*
Joseph Hertz rabbi magyarázataival (reprint – 1996)
3. *Izrael fohásza – A zsidó újév imarendje*
(Új magyar fordítás – 1997)
4. *Sámson fohásza – Engesztelőnap imarendje*
(Új magyar fordítás – 1998)
5. *Az őrködés éjszakája – Peszáchi Hágádá*
(Új magyar fordítás – 1999, 2009)
6. *Peszáchi Hágádá fonetikus átírással*
(Új magyar fordítás fonetikus átírással, útmutatóval – 2000, 2001)
7. *Mózes Imája – Sábessi imakönyv*
(Magyar fordítás és fonetikus átírás – 2006)
8. *Szemelvények Rásinak a Tórához írt kommentárjából*
(Új magyar fordítás – 2007–2008)

Megjelenik a JOODS HUMANITAIR FONDS támogatásával

© CHÁBÁD LUBAVICS EGYESÜLET, 2010

ISBN: 978-963-9743-19-9

Főszerkesztő

Oberlander Báruch rabbi

Szerkesztő

Köves Slomó rabbi

Georg (Gyuri) Katcz

Fordító

Feig András és Németh Yaakov

Szakmai lektor

Borbély Pál és Davidovics Jiszáél rabbi

Nyelvi lektor

Dr. Gergely István és Nagy Zsuzsanna

Megjelentette a CVT-aLapok Bt.

dr. Klár András

1075 Budapest, Wesselényi utca 4.

Bevezetés

A neve kezdőbetűiről Rási-ként ismert Rabbi Slomo ben Jichák (vagy: Slomo Jicháki), 1040–1105 között élt Franciaországban, Troyes városában. Bortermeléssel foglalkozott, és emellett kora egyik legnagyobb tóratudósa volt.

Magyar nyelven először most jelenik meg egy teljes gyűjtemény Rásinak a Tórához írt magyarázataiból. Mindez *Georg (Gyuri) Katcz* ügyvéd úr jóvoltából, aki küldetésének tekinti Rási tanításának terjesztését, és szívén viseli kommentárjának magyar nyelvű kiadását. Teszi ezt szüleinek, *dr. Katcz Sándornak (Alexander)* és *Schwartz Irénnek* illetve a *Soóban* elhunyt nagyszüleinek és nagynénjeinek emlékére. Az ő nagylelkű támogatásának köszönhető, hogy a zsidó klasszikusok magyar nyelvű kiadásáról ismert kiadónk most ennek a jelentős műnek a kiadására is vállalkozhatott.

Rási, akit az egész zsidó világ autentikus szövegmagyarázónak ismeri el, a Bibliához és a Babiloni Talmudhoz írt kommentárokat. Az ő Tóra-komentárja volt az első, nyomtatásban megjelent héber nyelvű könyv (Reggio Calabria, 1475). Kommentárja szinte minden hagyományos héber Tóra-kiadásban benne van. Rási olyan népszerűvé vált, hogy más rabbinikus kommentárok kinyomtatásához is a „Rási-írás”-ként ismert betűkészetet használják. (Ez nem azt jelenti, hogy maga Rási ilyen betűkkel írt volna, hanem csak azt, hogy a nyomdászok ilyen betűkkel szedték kommentárját.)

Rási a zsidó történelem egyik legnehezebb korszakában élt. Végigszenvedte a Nyugat-Európán végigdúló első keresztes hadjáratot, s élményeit szívettépő liturgikus versekben örökítette meg. Fia nem volt, volt viszont három rendkívül tanult leánya. Kései kéziratok közül jó néhány lányai leírásában maradt ránk. *Báálé-Hátoszafof* (Talmud-komentátorok) néven emlegetett vejei és unokái a következő nemzedékek legkiválóbb nyugat-európai akadémiáinak vezetői voltak.

Rási Tóra-komentárjai hagyományos és kritikai módszerek bonyolult kombinációjára épülnek. Rási sok esetben híven idézi egy-egy vers talmudi értelmezéseit, míg más esetekben inkább a betű szerinti magyarázatot választja. Ez a látszólagos következetlenség számos későbbi tanulmányozóját készítette arra, hogy valamilyen mélyebb rendszert keressen ebben. A lubavicsi rebbe például egy olyan értelmezési rendszert állított fel, mely szerint Rási elsősorban a Biblia egyszerű jelentését magyarázza, és csak azokban az esetekben folyamodott a homiletikai értelmezés eszközeihez, ha azok a szöveg egy nehezen érthető részének egyedüli magyarázatát adják.

A hagyományos értelmezések idézésekor a klasszikus rabbinikus irodalom széles spektrumát veszi igénybe, köztük a Talmud mellett a targumokat (amelyek fontos támpontként szolgálnak számára a homályos értelmű héber szavak lefordításában), a homiletikai és halachikus Midrást. Annak ellenére, hogy minden magyarázata valamilyen forrásra alapul, az itt közölt fordításban csak egyes helyeken jeleztük e forrásokat, mivel mindegyik jelölése túlságosan növelte volna a terjedelmet.

Rási sok esetben a héber szavakat általa „lááz”-nak nevezett korabeli francia megfelelőikkel fordította, miáltal a középkori francia nyelv egyik legkorábbi írásos feljegyzése is neki köszönhető. Gyakran idézi két spanyol zsidó tudós, Menáchem ben Szruk és Dunas ben Labrat lexikográfiai és nyelvtani munkáit.

Kijelenthető, hogy Rási a legkiválóbb tanítók képességeivel rendelkezett. Megérezte, hol találják majd nehezen érthetőnek a tanulók az anyagot, és olyan magyarázatokat adott, amelyeknek mind a kezdők, mint a tapasztalt tudósok hasznukat vehetik. Itt jegyezzük meg, hogy értelmezéseiben Rási egyes helyeken az idézett mondatrészletet beépíti magába a magyarázatba, másutt viszont az idézett szó vagy szavak után új mondattal kezdi kommentárját.

Az itt közreadott fordításhoz több héber kommentárt és angol fordítást is felhasználtunk, ilyen például a *Sáj lámorá* (Jeruzsálem, 2003), Chájim Dov Chavel rabbi tudományos Rási kiadása és kommentárja (Jeruzsálem, 1982), a *The Metsudah Chumash/Rashi* (New Jersey, 2001), a *Mesorah Publications Ltd.* (New York, 1995) kiadása és a *The Pentateuch and Rashi Commentary*, *The Jewish Publication Society* kiadása (Philadelphia, 1949).

Kiadásunkban a magyar fordításba ágyazva szerepel Rási eredeti héber szövege, hogy ezáltal még könnyebben lehessen azonosítani a héber szövegrészek magyar megfelelőit. E fordítási-szerkesztési elvet még olyan esetekben is betartottuk, amikor az eredeti héber mondat szórendjének hű követése kicsit nehezebben megérthető szórendet eredményezett a magyar fordításban. Legyen az olvasó jutalma e nehézségekért a Szentírás nyelvének jobb megértése, gyakorlása.

A most megjelent kommentárnak előfutára volt az 1998–99-ban megjelent rövid Rási válogatás, amely annak idején a *Gut Sábesz* hetilap harmadik évfolyamában jelent meg, és a 2007–08-ban megjelent *Szemelvények Rásinak a Tórához írt kommentárjából* című sorozat. A közreadott mű már tartalmazza a teljes hetiszakasz héber és magyar szövegét is. Külön fejezzük ki köszönetünket *Dr. Klár Andrásnak* is, aki könyvkiadási munkánkban mindig mellettünk áll!

A kommentár kiadásával nagy feladatra vállalkoztunk, és ehhez kérjük az Önök segítségét is. Megjegyzéseiket, észrevételeiket kérjük, juttassák el hozzánk a *rasi@zsido.com* email címre.

Budapest, 5770. sziván 1.

Oberlander Báruch

בְּרֵשֶׁת בְּמִדְבָּר (4Mózes 1:1–4:20.)

A hetizakasz tartalmából

- Szináj sivatagában az Örökkévaló elrendeli Izrael tizenkét törzsének megszámlálását. Mózes 603.550 hadra fogható korú (20-60 éves) férfit számol össze; Lévi törzsének tagjait (22.300 egy hónaposnál idősebb férfi) külön számolja össze. A leviták feladata a szentélybeli szolgálat lesz, amelyet az elsőszülöttek helyett kell végezniük, akik erre alkalmatlanná váltak az aranyborjú imádsásával elkövetett bűnük miatt. Annak a 273 elsőszülöttnak, akire nem jutott őt felváltó lévita, öt ezüstsékelyi „váltásdíjjal” kell megváltania magát.
(4Mózes 1:1–47., 3:14–51.)
- A tizenkét törzs négy, egyenként három törzset tömörítő csoportban táborozott egy *mil* (960 m) távolságra a Miskán (a Sátor) körül. Kelet felé táborozott Jehuda (74.600 fő), Jiszáchár (54.400) és Zevulun (57.400); dél felé Reuvén (46.500), Simon (59.300) és Gád (45.650); nyugat felé Efrájim (40.500), Menasé (32.200) és Benjámin (35.400); észak felé pedig Dán (62.700), Ásér (41.500) és Náftáli (53.400). Ezt a felállást utazás közben is megőrizték. Minden törzsnek megvolt a maga *nászi*-ja (fejedelme, vezetője) és a maga törzsi színnel és jelképpel ellátott zászlaja.
(4Mózes 2., 22:17–25.)
- Amikor a nép tábort bontott, a lévita törzs három családi csoportja lebontotta a *Miskánt*, elszállította a legközelebbi táborhelyig, majd a tábor középpontjában újra felállította. Ezt követően felverték sátraikat a Miskán körül: a Kehát családbéliek, akik a Miskánban használt, speciális huzattal ellátott tárgyakat (a frigidát, a menórát, stb.) cipelték a vállukon, a Miskántól délre táboroztak; a Gerson családbéliek, a Miskán szőtteseinek és tetőtakaróinak felelősei a Miskántól nyugatra; a Mörári családbéliek, a Miskán falelemeinek és oszlopainak hordozói pedig a Miskántól északra. A Miskán kelet felé eső bejárata előtt állt Mózesnek, Áronnak és Áron fiainak sátra.
(4Mózes 1:48–54., 2:17., 3:1–38.)

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינַי בְּאֶהָל מוֹעֵד, בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִי לְצֵאתָם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְאֶמְרָו. (במדבר א, א)**

És szólt az Örökkévaló Mózeshez Szináj sivatagában, a Találkozás Sátorában, a második hónap első napján, a második évben, miután kimentek Egyiptom országából, mondván: (4Mózes 1:1.)

**וַיְדַבֵּר... בְּמִדְבָּר סִינַי... בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁנִי... – És szólt... Szináj sivatagában... első
napján... – מִתּוֹךְ חֲבֻתוֹ לְפָנָיו – Mivel [Izrael népe] kedves Őelőtte, – מוֹנֶה אוֹתָם כָּל**

שָׁעָה – folyton megszámlolta őket. – כְּשִׁיִצְאוּ מִמִּצְרַיִם מִנְּאֶן – Megszámlolta őket mikor kijöttek Egyiptomból,¹ – וַיִּשְׁנֹפְלוּ בְּעַגְל מִנְּאֶן – majd megszámlolta őket, amikor sokan meghaltak az aranyborjú miatt,² – לִידַע הַנוֹתָרִים – azért hogy megtudja, hányan maradtak meg.³ – כְּשֶׁבָא לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינְתוֹ עָלֵיהֶם – És most ismét, amikor a Söchinát a nép körébe kívánta költöztetni – מִנְּאֶם – megszámlolta őket. – בְּאֶחָד בְּנִיִּסָן הַיּוֹקֵם הַמְּשֻׁכָן – Niszán elsején állították fel a Sátrat⁴ – וּבְאֶחָד בְּאִיר מִנְּאֶם – és [egy hónappal később] jár elsején megszámlolta őket.

שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל זָכָר לְגִלְגָּלְתָּם.
(במדבר א, ב)

Állítsátok össze Izráel fiai egész községének számát családjaik, atyáik háza szerint, a nevek számával, minden férfit fejenként. (4Mózes 1:2.)

מִנֵּן כָּל שְׂבֹט – Hogyan tudják – לִידַע – Hogy tudják – לְמִשְׁפַּחְתָּם – ...családjaik... szerint.... – וְשֵׁבֶט – minden egyes törzs [lélek]számát.⁵

לְבֵית אֲבֹתָם – ...atyáik háza szerint... – מִי שְׂאָבִיו מִשְׂבֹּט אָחִיד – Valaki, akinek az apja az egyik törzsből való, – וְאִמּוֹ מִשְׂבֹּט אַחֵר – az anyja pedig egy másik törzsből, – יָקוּם עַל שְׂבֹט אָבִיו – apja törzsében lesz számon tartva.

לְגִלְגָּלְתָּם – ...fejenként. – עַל יְדֵי שְׂקָלִים – A sekel-ek révén,⁶ – [ami] fejenként fél sekel-t [jelent].

מִכֵּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה כָּל יִצְאָ צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל, תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצָבָאָתָם וְאֶתְּהוּ וְאֶתְּהוּ. (במדבר א, ג)

Húsz évestől fölfelé mindenkit, aki hadba vonulhat Izráelben, számláljátok meg őket seregeik szerint, te és Áron. (4Mózes 1:3.)

כָּל יִצְאָ צָבָא – ...aki hadba vonulhat... – מִגִּיד – Ez azt tanítja nekünk, – שְׂאִין – hogy senki sem vonulhat hadba – מִכֵּן עֶשְׂרִים – húsz éves kor alatt.

¹ 2Mózes 12:37.

² Uo. 32:35.

³ Lásd uo., a 30:16-hoz írt Rási-kommentárt.

⁴ Lásd uo., a 40:2-hez írt Rási-kommentárt.

⁵ Noha az utasítás úgy szólt, hogy családjaik szerint kell megszámlálni Izrael fiait, a Tóra később csupán a törzsek szerinti népszámlálási eredményeket rögzíti (1:21., 23., 25., stb.). A szándék tehát végeredményben a törzsek lélekszámának megállapítása volt (Mizráchi). Mivel az embereket általában családjaik szerint azonosították, a népszámlálás egy család számlálással kezdődött. A törzsi családok végső összesítése aztán kiadta a törzs tagjainak lélekszámát (Gur Árje).

⁶ És nem az emberek közvetlen megszámlálása révén, amit tilt a Tóra, és csapást idézhet a nép fejére, lásd Rásinak a 2Mózes 30:12-höz fűzött kommentárját.

וְאַתְּכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לְמִטָּה, אִישׁ רֹאשׁ לְבַיִת אֲבֹתָיו הוּא. (במדבר א, ד)

És veletek legyen egy-egy férfiú törzsenként, mindegyik az ő atyái házának feje. (4Mózes 1:4.)

וְאַתְּכֶם יִהְיוּ – **És veletek legyen...** – כְּשֶׁתִּפְקְדוּ אוֹתָם – Amikor megszámláljátok őket, – יִהְיוּ עִמָּכֶם – legyen ott veletek – נְשִׂיא כָּל שִׁבְט וְשִׁבְט – mindegyik törzsnek a feje.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעֲמְדוּ אִתְּכֶם, לְרִאשׁוֹן אֶלְיָצוּר בֶּן שְׁדִיאוּר. (במדבר א, ה)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez Szinaj sivatagában, a találkozás sátrában, a második hónap első napján, a második évben, miután kimentek Egyiptom országából, mondván: (4Mózes 1:5.)

לְשִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאֵל בֶּן צוּרִישַׁדִּי. (במדבר א, ו)

Simeónból Selúmiél, Cúrisaddaj fia; (4Mózes 1:6.)

לְיְהוּדָה נַחֲשׁוֹן בֶּן עַמִּינַדָב. (במדבר א, ז)

Jehúdából Nahsón, Ammínádáb fia; (4Mózes 1:7.)

לְיִשָּׁשָׁר נַתְנָאֵל בֶּן צוּעָר. (במדבר א, ח)

Jisszákárból Netánél, Cúár fia; (4Mózes 1:8.)

לְזְבוּלוֹן אֶלְיָאֵב בֶּן חֶלֶן. (במדבר א, ט)

Zebúlonból Eliáb, Hélón fia; (4Mózes 1:9.)

לְבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֶלְיָשָׁמַע בֶּן עַמִּיהוּד לְמִנְשֵׁה גַמְלִיאֵל בֶּן פְּדָעוּר. (במדבר א, י)

József fiaiból: Efraímból Elisámá, Ammíhúd fia; Menasséból Gamliél, Pedácúr fia; (4Mózes 1:10.)

לְבִנְיָמִן אַבִּידָן בֶּן גִּדְעָנִי. (במדבר א, יא)

Benjáminból Abídán, Gideóni fia; (4Mózes 1:11.)

לְדָן אַחֲיעֶזֶר בֶּן עַמִּישַׁדַּי. (במדבר א, יב)

Dánból Ahíezer, Ammísaddaj fia; (4Mózes 1:12.)

לְאָשֶׁר פִּגְעִיאֵל בֶּן עֶכְרָן. (במדבר א, יג)

Ásérból Pageiéel, Okrán fia; (4Mózes 1:13.)

לְגַד אֶלְיָסָף בֶּן דְּעוּאֵל. (במדבר א, יד)

Gádból Eljászáf, Deúél fia; (4Mózes 1:14.)

לְנַפְתָּלִי אַחֲיִרַע בֶּן עֵינָן. (במדבר א, טו)

Naftálíból Ahirá, Énán fia. (4Mózes 1:15.)

אֵלֶּה [קריאי] קְרוּאֵי הָעֵדָה נְשִׂאֵי מִטּוֹת אַבוֹתֵם, רְאֵשֵׁי אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם. (במדבר א, טז)

Ezek a község összehívottjai, atyáik törzseinek fejedelmei, Izráel ezreinek fejei ők. (4Mózes 1:16.)

הַנִּקְרָאִים – Azok, akiket meghívtak – אֵלֶּה קְרוּאֵי הָעֵדָה – a község minden fontos eseményéhez.⁷

וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְבּוּ בְּשֵׁמוֹת. (במדבר א, יז)

És Mózes és Áron vette ezeket a férfiakat, akiket megneveztek név szerint. (4Mózes 1:17.)

אֵת שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂאִים הִלְלוּ – ...ezeket a férfiakat... – אֵת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה – Azt a tizenkét [törzs]főt.⁸

נֵב – בְּשֵׁמוֹת – neki⁹ itt – לוֹ בָּאן – ...akiket megneveztek – אֲשֶׁר נִקְבּוּ – név szerint.

וְאֵת כָּל הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי וַיִּתְּנִידוּ עַל מִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אַבְתָּם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה לְגִלְגָּלְתָּם. (במדבר א, יח)

⁷ Meghívták őket, hogy vegyenek részt az Izrael egész közösségét érintő fontos mérlegelésekben és döntéshozatalokban.

⁸ Akiket a 5-15. vers említ.

⁹ Ti. Mózes számára.

És az egész községet egybegyűjtötték a második hónap első napján, és jelentették származásukat családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé, fejenként. (4Mózes 1:18.)

וַיִּתְּלוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם – ...és jelentették származásukat családjaik szerint... – הֵבִיאוּ סְפָרֵי יְחוּסֵיהֶם – Elhozták származási dokumentumaikat¹⁰ – וְעַדִּי – és tanúkat is, akik igazolták születésük¹¹ valóságát. – כָּל אֶחָד וְאֶחָד – Ez minden egyes személy[re vonatkozott], – לְהִתְיַחֵס עַל הַשִּׁבְט – ahhoz, hogy annak törzsbeli hovatartozás megállapítható legyen.

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה, וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבָּר סִינַי. (במדבר א, יט)

Amint megparancsolta az Örökkévaló Mózesnek, úgy számlálta meg őket Színaj sivatagában. (4Mózes 1:19.)

וַיְהִיו בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אָבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגָּלָתָם כֹּל זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, כ)

És voltak Reúbén, Izráel elsőszülöttjének fiai, leszármazottjaik, családjaik szerint atyáik háza szerint, a nevek számával, fejenként, minden férfi, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:20.)

פְּקַדְיָהֶם לְמֹטֵה רְאוּבֵן, שֵׁשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת. (במדבר א, כא)

...azok, akik megszámláltattak Reúbén törzsből voltak: negyvenhatezer és ötszáz. (4Mózes 1:21.)

לְבְנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אָבֹתָם, פְּקַדְיֹו בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגָּלָתָם כֹּל זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, כב)

Simeón fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, azok akik megszámláltattak, a nevek számával, fejenként, minden férfi húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:22.)

פְּקַדְיָהֶם לְמֹטֵה שִׁמְעוֹן, תֵּשַׁעַה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת. (במדבר א, כג)

¹⁰ Mivel a pusztá állítás nem volt elegendő az egyes törzsekhez való tartozás tisztázására.

¹¹ Azaz származásuk.

...azok, akik megszámláltattak, Simeón törzséből voltak: ötvenkilencezer és háromszáz. (4Mózes 1:23.)

לְבִנֵי גַד תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּנְמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, כד)

Gád fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:24.)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה גַד, חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים. (במדבר א, כה)

...azok, akik megszámláltattak, Gád törzséből voltak: negyvenötezer és hatszázötven. (4Mózes 1:25.)

לְבִנֵי יְהוּדָה תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּנְמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, כו)

Jehúda fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:26.)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה יְהוּדָה, אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. (במדבר א, כז)

...azok, akik megszámláltattak, Jehúda törzséből voltak: hetvennégyezer és hatszáz. (4Mózes 1:27.)

לְבִנֵי יִשָּׁשְׁכָר תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּנְמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, כח)

Jisszákár fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:28.)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה יִשָּׁשְׁכָר, אַרְבָּעָה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת. (במדבר א, כט)

...azok, akik megszámláltattak, Jisszákár törzséből voltak: ötvennégyezer és négyszáz. (4Mózes 1:29.)

לְבִנֵי זְבוּלֹן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, ל)

Zebulon fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:30.)

פְּקַדְיָהֶם לְמֹשֶׁה וְזִבְלֹן, שְׁבַעַה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת. (במדבר א, לא)

...azok, akik megszámláltattak, Zebulon törzséből voltak: ötvenhétezer és négyszáz. (4Mózes 1:31.)

לְבִנֵי יוֹסֵף אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, לב)

József fiaiból: Efráim fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:32.)

פְּקַדְיָהֶם לְמֹשֶׁה אֶפְרַיִם, אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת. (במדבר א, לג)

...azok, akik megszámláltattak, Efráim törzséből voltak: negyvenezer és ötszáz. (4Mózes 1:33.)

לְבִנֵי מְנַשֶּׁה תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, לד)

Menasse fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:34.)

פְּקַדְיָהֶם לְמֹשֶׁה מְנַשֶּׁה, שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמֵאוֹתָיִם. (במדבר א, לה)

...azok, akik megszámláltattak, Menasse törzséből voltak: harminckétezer és kétszáz. (4Mózes 1:35.)

לְבִנֵי בִנְיָמִן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, לו)

Benjámín fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:36.)

פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה בְּנִימָן, תְּמִשָּׁה וְשִׁלְשִׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת. (במדבר א, לז)

...azok, akik megszámláltattak, Benjámín törzséből voltak: harmincötezer és négyszáz. (4Mózes 1:37.)

לְבִנְיָמִן בְּיָדוֹ תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפָּר שְׁמֹת מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, לח)

Dán fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:38.)

פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה דָן, שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְשִׁבְעֵי מֵאוֹת. (במדבר א, לט)

...azok, akik megszámláltattak, Dán törzséből voltak: hatvankétezer és hétszáz. (4Mózes 1:39.)

לְבִנְיָמִן אֲשֶׁר תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפָּר שְׁמֹת מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, מ)

Ásér fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:40.)

פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה אֲשֶׁר, אֶחָד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְתִמְשׁ מֵאוֹת. (במדבר א, מא)

...azok, akik megszámláltattak, Ásér törzséből voltak: negyvenegyezer és ötszáz. (4Mózes 1:41.)

בְּנֵי נַפְתָּלִי תוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם, בְּמִסְפָּר שְׁמֹת מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה כֹּל יֵצֵא צָבָא. (במדבר א, מב)

Naftáli fiaiból, leszármazottjaik, családjaik szerint, atyáik háza szerint, a nevek számával, húsz évestől fölfelé mindenki, aki hadba vonulhat... (4Mózes 1:42.)

vegyék számba.¹³ – דְּבַר אַחַר – Egy másik magyarázat: – צָפָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – a Szent, áldott Ó, előre látta, – שְׁעֵתִיךָ לְעֵמֶד גְּזֵרָה – hogy rendelet születik majd¹⁴ – עַל – מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה – mindazokra vonatkozóan, akik megszámláltattak – כָּל הַנִּמְנִינִן – húszévestől fölfelé, – שְׁיָמוּתוֹ בַּמִּדְבָּר – hogy a sivatagban kell meghalniuk.¹⁵ – אָמַר – [Isten ezért] azt mondta: – אַל יִהְיוּ אֵלֹהֵי בְכָלְל – „Ezeket [a levitákat] ne vegyük bele, – לְפִי שֶׁהֵם שְׁלִי – hiszen ők az enyéim, – שְׁלֵא טָעוּ בְּעֵגֶל – mivel ők nem vétkeztek az [arany]borjúval.”

וְאַתָּה הַפְּקֵד אֶת הַלְוִיִּם עַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל כְּלָיו וְעַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאַתָּה כָּל כְּלָיו וְהֵם יִשְׂרְתֶהוּ, וְסָבִיב לְמִשְׁכַּן יִתְּנוּ. (במדבר א, נ)

...hanem rendeld a levitákat a bizonyosság hajléka fölé és összes edényei fölé és mind a fölé, ami hozzávaló; ők vigyék a hajlékot és mind az edényeit, és ők végezzék szolgálatát, és a hajlék körül táborozzanak. (4Mózes 1:50.)

וְאַתָּה הַפְּקֵד אֶת הַלְוִיִּם – ...hanem rendeld a levitákat... – כִּתְּרוֹמוֹ מִנִּי – [Ez úgy értendő,] ahogyan Onkelosz fordítja: *máni* („nevezd ki”). – לְשׁוֹן מְנוּי שְׂרָרָה – Ez a szó egy [valamely] hatáskörbe való kinevezést jelent – עַל דְּבַר שֶׁהוּא מְמַנֶּה עָלָיו – az illető hatáskörének tárgya fölé, – כְּמוֹ וַיַּפְקֵד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים – mint a „Nevezzen ki [a király megbízottakat]”¹⁶ [szövegrészben].

וּבְנִסְעַת הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחֻנַּת הַמִּשְׁכָּן יִקְיִמוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם, וְהָזָר הַקָּרֵב יוֹמֵת. (במדבר א, נא)

És amikor útnak indul a hajlék, bontsák le a leviták, és amikor táborozik a hajlék, állítsák föl a leviták; és az idegen, aki közeledik, haljon meg. (4Mózes 1:51.)

...bontsák le... – כִּתְּרוֹמוֹ יִפְרָקוּן – [Ez úgy értendő,] ahogyan Onkelosz fordítja: *jöfárkun*¹⁷. – כְּשֶׁבָּאִין לְסַע בַּמִּדְבָּר – Valahányszor készültek útnak indulni a sivatagban – מִמִּסְעָ לְמִסְעָ – az egyik tartózkodási helytől a másik tartózkodási helyig, – הָיוּ מִפְּרָקִין אוֹתוֹ – lebontották [a *Miskán*-t] – מְהֵקְמָתוֹ – álló

¹³ A levitákat külön számlálták meg, és nem húsz éves kortól, hanem az egyhónaposnál idősebbeket (3Mózes 3:15.).

¹⁴ A kémekek bűne után.

¹⁵ 4Mózes 14:29.

¹⁶ Eszter 2:3.

¹⁷ Szó szerint: „Eresszék le” a *Miskán*-t – no nem valamilyen magasan fekvő helyről, hanem függőleges helyzetéből, azáltal, hogy szétszedik alkotórészeire (*Szifté Cháchámim*).

helyzetéből – וְנוֹשְׂאִין אוֹתוֹ – és elvitték – וְעָד מְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּן שָׁם הָעֶנָן – arra a helyre, ahol a felhő megállapodott.¹⁸ – וַיִּתְּנוּ שָׁם – Ott táborot vertek, – וַיִּמְקִימִין אוֹתוֹ – és felállították.

וְהָיָה הַקָּרֵב – **...és az idegen, aki közeledik...** – לְעִבּוֹדָתָם זֶה – hogy [elvégezze] az ő szolgálatukat¹⁹.

וְהָיָה – **...haljon meg.** – בְּיַדֵּי שָׁמַיִם – Az ég keze által.²⁰

וַיִּתְּנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִישׁ עַל מִתְּנֵהוּ וְאִישׁ עַל דָּגְלוֹ לְצַבָּאָתָם. (במדבר א, נב)

És táborozzanak Izráel fiai, ki-ki a táborhelyén és ki-ki a zászlajánál, seregeik szerint. (4Mózes 1:52.)

וְהָיָה עַל דָּגְלוֹ – **...és ki-ki a zászlajánál...** – כְּמוֹ שֶׁהָדָגְלִים – Aszerint, ahogyan a zászlók – וְהָיוּ בְּסִפְרָן זֶה – el vannak rendezve ebben a könyvben²¹, – שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים – לְכָל דָּגָל – minden zászlónál három törzs.

וְהָיוּ יָחִידִים סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדוּת וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף עַל עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת. (במדבר א, נג)

A leviták pedig táborozzanak a bizonyosság hajléka körül, hogy ne legyen harag Izráel fiainak községén; és a leviták teljesítsék a bizonyosság hajlékának őrizetét. (4Mózes 1:53.)

וְהָיָה קֶצֶף – **...hogy ne legyen harag...** – אִם תַּעֲשׂוּ כְּמִצְוֹתַי – Ha teljesítitek parancsolataimat, – לֹא יִהְיֶה קֶצֶף – nem lesz harag, – וְאִם לֹא – de ha nem, – שְׁיִכְנְסוּ – ha idegenek²² fognak belépni – זֶה – az ő szolgálatukba²³, – יִהְיֶה קֶצֶף – akkor harag lesz, – כְּמוֹ שֶׁמֵּצִינוּ בְּמַעֲשֵׂה קַרְח – amint azt a Koráchról szóló

¹⁸ A Miskán-on egy az Isteni Jelenlélet képviselő felhő nyugodott. Valahányszor ez a felhő felemelkedett, az izraeliták tudták, hogy tovább kell indulniuk. Követték a felhőt, és ahol az megállt, táborot vertek (lentebb 9:17.).

¹⁹ Ti. a Miskán lebontását és felállítását. A szöveggörnyezetből kiderül, hogy ez erre a tilalomra utal, és nem arra, amelyik megtiltja az idegeneknek, hogy belépjenek a Szentélybe (*Gur Árje*), és nem is arra, amely megtiltja számukra a Szentély-szolgálatot (*Szifté Cháchámim*).

²⁰ De ne a földi bíróság keze által. Ez nyilvánvalóan kiderül az 53. versből, amely óva int „hogy ne legyen harag Izráel fiainak községén,” és amelyet ott Rási az égi büntetésre tett utalásként értelmez (*Mizráchi; Gur Árje*).

²¹ 4Mózes 2:3-31.

²² Azaz nem-lévíták.

²³ Vagyis nem-lévíták fogják végezni a lévíták szolgálatát a Szentélyben.

epizódban is találjuk²⁴: – כִּי יִצָא הַקֶּצֶף וְגוֹמֵר – „... mert kitört [az Örökkévaló] haragja stb. ”.

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ. (במדבר א, נד)

És Izráel fiai mind aszerint cselekedtek, amint megparancsolta az Örökkévaló Mózesnek, úgy cselekedtek. (4Mózes 1:54.)

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר. (במדבר ב, א)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez és Áronhoz, mondván: (4Mózes 2:1.)

אִישׁ עַל דְּגְלוֹ כְּאֹתוֹת לְבֵית אֲבֹתָם יִחַנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִמִּנְגַּד סָבִיב לְאֵהָל מוֹעֵד יִחַנוּ. (במדבר ב, ב)

Ki-ki a zászlajánál, atyáik házának jeleivel táborozzanak Izráel fiai; a Találkozás Sátrával szemben köröskörül táborozzanak. (4Mózes 2:2.)

בְּאֹתוֹת – ...jeleivel... – כָּל דְּגֵל יִהְיֶה לוֹ אוֹת – Mindegyik zászlóról, annak jeleként, – מִפֶּה צְבוּעָה תְּלוּיָהּ בּוֹ – lógjon egy színes szövet[darab]. – זָבְעוּ שָׁל זֶה לֹא – és **צָבַע כָּל אֶחָד** – Mindegyik [törzs] színe más volt, mint a többié, – **כְּצָבְעוּ שָׁל זֶה** – és mindegyik szín megfelelt – **כְּגִוֵּן אֲבֹנֵי הַקְּבוּעָה בַּחֹשֶׁן** – a *chosenbe* (a melldíszbe) [foglalt és az adott törzset jelképező] drágakő színének.²⁵ – **וּמִתּוֹךְ כֵּךְ יִכִּיר כָּל אֶחָד אֶת דְּגְלוֹ** – Imigyen mindenki könnyedén felismerte saját [törzsének] zászlaját. – **דְּבַר אֶחָד** – Egy másik magyarázat – **בְּאֹתוֹת לְבֵית אֲבֹתָם** – az „atyáik házának jeleivel”-re: – **בְּאוֹת שְׁמֵרָה** – Azokkal a jelekkel, amelyeket ősatyjuk, Jákob adott nekik, – **לְהֵם יַעֲקֹב אֲבֵיהֶם** – **כְּשֶׁנִּשְׁאוּהוּ מִמִּצְרַיִם** – mielőtt elvitték őt Egyiptomból,²⁶ – **שְׁנֵאָמַר** – mint írva van: – **כְּאֲשֶׁר צִוָּם** – amint ő megparancsolta nekik.²⁷ – **יְהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכָר וַיְזַבּוּלֹן** – „Jehuda, Jiszáchár és Zevulun – **וַיִּרְאוּבֵן וַשְׁמֵעוֹן וְגַד מִן הַדְּרוֹם** – viszik majd [a koporsót] kelet felől, – **וַיִּשְׁאוּהוּ מִן הַמְּזֻרְחָה** – Reuvén, Simon és Gád délről, stb.” – **כְּדֹאֵיחָא בְּתַנְחומָא בְּפִרְשָׁהּ זוֹ** – ahogyan az Tánchumá rabbi midrásában²⁸ olvasható.

²⁴ Lentebb 17:11. Kórách és követői azt állították, hogy az izraeliták ugyanúgy végezhetnek Szentély-szolgalatot, mint a kohaniták és a lévíták. Amiért bitorolni akarták ezt a szent szolgalatot, elnyelte őket a föld. Amikor erre a nép panaszt tett haláluk miatt, büntetésből felszítódott ellenük az Örökkévaló haragja (17:11).

²⁵ A melldísz a főpap által viselt díszes öltözék egyik darabja volt. Tizenkét, a törzseket jelképező drágakő volt belefoglalva (3Mózes 28:15-21.).

²⁶ Hogy Kánaán földjén temessék el.

²⁷ 1Mózes 50:12.

²⁸ Nászó 12.

כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר בִּיהוֹשֻׁעַ – Egy *mil* távolságban, – מִרְחוֹק מִיל – **...szemben... – מִנְּגִד**
 – amint az *Jósuá könyvében*²⁹ is olvasható:³⁰ – אָמָּה – וּבִינְיֹוֹ כְּאַלְפִים אָמָּה – „De legyen mintegy kétezer könyök távolság köztetek és közte”³¹, – שִׁיּוּכְלוּ לָבֵא – „De legyen mintegy kétezer könyök távolság köztetek és közte”³¹, – מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵי הַלְוִיִּים – Mózes, Áron,
 [Áron] fiai és a leviták – חֹנִים בְּסֻמוֹךְ לוֹ – pedig a [Miskán] közelében táboroztak.

וְהַחֲנִיִּים קִדְמָה מִזְרְחָהּ דְגָל מַחֲנֶה יְהוּדָה לְצַבְאֹתָם, וְנָשִׂיא לְבְנֵי יְהוּדָה נִחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב.
 (במדבר ב, ג)

Azok, akik elöl, kelet felől táboroznak: Jehudá táborának zászlajához tartozók, seregeik szerint; Jehudá fiainak fejedelme: Náhson, Aminádáv fia. (4Mózes 2:3.)

קִדְמָה – **...elöl...** – לְפָנִים הַקְּרוֹיָה קִדְמָה – Elöl, a *kedem*-nek nevezett oldalon. –
 וְאַיִזוּ – És ez melyik? – זוֹ רוּחַ מִזְרְחִית – A keleti oldal,³³ – וְהַמַּעֲרֵב קְרוִי אַחֹר – míg
 ugyanakkor a nyugati [oldalt] *áchor*-nak, végnak nevezik.³⁴

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, אַרְבַּעַת וּשְׁבַעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. (במדבר ב, ד)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: hetvennégyezer és hatszáz. (4Mózes 2:4.)

וְהַחֲנִיִּים עָלְיוֹ מִטָּה יִשְׁשַׁכֵּר, וְנָשִׂיא לְבְנֵי יִשְׁשַׁכֵּר נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר. (במדבר ב, ה)

És mellette táboroznak Jisszákár törzse és Jisszákár fiainak fejedelme: Netánél, Cúár fia. (4Mózes 2:5.)

²⁹ 3:4.

³⁰ Amikor az izraeliták Jósuá vezetésével készültek átkelni a Jordánon az ígért földjére.

³¹ Azaz köztetek és a szent frigyűzött között.

³² Szombaton tilos az embernek lakhelyének városfalától vagy táborhelyétől 2000 *ámá*-nál nagyobb távolságra eltávolodnia. (2Mózes 16:29.)

³³ Miért nem lehetett kihagyni azt, hogy „elöl,” és csupán csak azt írni, hogy „kelet felől”? Tanítandó, hogy Jehudát mint a királyi ház ősatyját (lásd 1Mózes 49:10. és Rási hozzáfűzött kommentárját), tisztelték meg a legelőkelőbb, elöl lévő táborhellyel. Ennek megfelelően Jehudá törzse haladt legelől, minden táborbontáskor elsőként indulva el (9. vers). (Gur Árje. Lásd Bírák 1:2: „Jehudá vonuljon fel [elsőként], ...hogyan harcoljon a kánaániták ellen”)

³⁴ A Tóra a felkelő nappal szemben álló emberhez viszonyítva utal az irányokra. Ennek megfelelően kelet az elöl, nyugat a hátul, dél a jobb és észak a bal (Náchmanidész, 2Mózes 26:18.).

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָּיו, אַרְבַּעַת וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת. (במדבר ב, ו)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: ötvennégyezer és négyszáz.
(4Mózes 2:6.)

מִטֵּה זְבוּלֹן, וְנִשְׂיָא לְבְנֵי זְבוּלֹן אֶלְיָאָב בֶּן חֵלֶן. (במדבר ב, ז)

És Zebulon törzse; zebulon fiainak fejedelme: Eliáb, Hélon fia. (4Mózes 2:7.)

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָּיו, שְׁבַעַת וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת. (במדבר ב, ח)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: ötvenhétezer és négyszáz.
(4Mózes 2:8.)

כָּל הַפְּקָדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מֵאֵת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וְשֵׁשׁת אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת לְצְבָאֲתָם,
רֵאשֵׁנָה יִסְעוּ. (במדבר ב, ט)

Mind, akik megszámláltattak Jehudá táborában, voltak: százyolcvanhatezer és négyszáz; seregeik szerint ők elsőnek induljanak. (4Mózes 2:9.)

...**elsőnek induljanak.** – פְּשׁוּרָאִין הָעֲנָן מִסְתַּלֵּק – Mikor látták, hogy a felhő³⁵ eltávozott, – תּוֹקַעִין הַכֹּהֲנִים בְּחֻצוֹצְרוֹת – a kohénok megfújták a kürtöket,³⁶ – וְנִוְסַע מַחֲנֵה יְהוּדָה תְּחִלָּה – és Jehudá tábora indult el elsőként. – פָּדְרָךְ – És amikor haladtak, – הוֹלְכִין – ugyanolyan sorrendben mentek, – וְכִשְׁהוֹלְכִין – ahogyan táboroztak: – הַלְוִיִּם וְהַעֲגָלוֹת בְּאֶמְצַע – a leviták és a szekerek középen, – וְשָׁל רְאוּבֵן בְּדָרוֹם – Jehudá zászlaja a keleti oldalon, – הַגֵּל יְהוּדָה בְּמִזְרָח – Reubén délfelől, – וְשָׁל דָן בְּצָפוֹן – Efrájim nyugaton – וְשָׁל אֶפְרַיִם בְּמַעַרְב – és Dán észak felől.

דָּגֵל מַחֲנֵה רְאוּבֵן תִּימְנָה לְצְבָאֲתָם, וְנִשְׂיָא לְבְנֵי רְאוּבֵן אֶלְיָצוּר בֶּן שְׁדִיאוּר. (במדבר ב, י)

A déli oldalon legyen Reubén táborának zászlaja, seregeik szerint, Reubén fiainak fejedelme: Elícúr, Sedéúr fia. (4Mózes 2:10.)

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָּיו, שֵׁשָׁה וְאַרְבַּעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת. (במדבר ב, יא)

³⁵ Ami kísérte őket.

³⁶ 4Mózes 10:2.

Serege és akik megszámláltattak, voltak: negyvenhatezer és ötszáz.
(4Mózes 2:11.)

וְהַחֹנָם עָלָיו מִטָּה שְׁמֵעוֹן, וְנִשְׂיָא לְבְנֵי שְׁמֵעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן צוּרִי שְׂדִי. (במדבר ב, יב)

A mellette táborozók legyenek Simeón törzse; Simeón fiainak fejedelme: Selúmiél, Cúrisaddaj fia. (4Mózes 2:12.)

וַצַּבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, תִּשָּׁעָה וַחֲמִשִּׁים אָלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת. (במדבר ב, יג)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: ötvenkilencezer és háromszáz.
(4Mózes 2:13.)

וּמִטָּה גָּד, וְנִשְׂיָא לְבְנֵי גָד אֶלְיָסֹף בֶּן רְעוּאֵל. (במדבר ב, יד)

És Gád törzse; Gád fiainak fejedelme: Eljászáf, Reúél fia. (4Mózes 2:14.)

וַצַּבְאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אָלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים. (במדבר ב, טו)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: negyvenötezer és hatszázötven. (4Mózes 2:15.)

כָּל הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן מֵאֵת אָלֶף וְאַחַד וַחֲמִשִּׁים אָלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים לְצַבְאֹתָם,
וְשָׁנִים יִסְעוּ. (במדבר ב, טז)

Mind, akik megszámláltattak Reúbén táborában, voltak: százötvenegyezer és négyszázötven; seregeik szerint; ők másodiknak induljanak. (4Mózes 2:16.)

וְנָסַע אֹהֶל מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֵה, כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ בֵּן יִסְעוּ אִישׁ עַל יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם.
(במדבר ב, יז)

Azután induljon a találkozás sátra, a leviták tábora a táborok közepén; amint táboroznak, úgy induljanak, ki-ki a kezén, zászlaik szerint. (4Mózes 2:17.)

לְאַחַר שְׁנֵי הַדְּגָלִים – **Azután induljon a találkozás sátra...** – וְנָסַע אֹהֶל מוֹעֵד
הַלְלוֹ – Ama két zászló után.³⁷

³⁷ Jehudá (3. vers) és Reuvén (10. vers) zászlaja után, és nem csupán Jehudá zászlaja után. Az „... a táborok közepén...” nem Jehudá és Reuvén fentebb említett két táborára utal,

כְּמוֹ שֶׁפָּרְשָׁתִי – ...amint táboroznak, úgy induljanak... – כַּאֲשֶׁר יִתְּנוּ בֵּן יִסְעוּ – Amint azt már elmagyaráztam³⁸, – הֵלִיכְתָּן בְּחַנִּיתָן – úgy³⁹ vonultak, ahogyan táboroztak, – כָּל הַגֵּל מְהֵלֵךְ לְרוּחַ הַקְּבוּעָה לוֹ – minden zászló a maga kijelölt oldalán.

וְאֵין לְשׁוֹן יָד זֶה מְשֻׁמָּעוֹ – A helyén. – על מקומו – ...ki-ki a kezén... – על יָדוֹ – Ám a szó szerinti jelentés, „kezén”, sem lóg ki a kontextusból: – רוּחַ שֶׁל צֶדֶד – Az emberhez közel eső területet – קְרוּי עַל יָדוֹ – „kéznél lévő”-nek nevezik, – הַסְּמוּכָה לוֹ – לְכָל הַשְּׂטֵטת יָדוֹ – [azaz] aki közel esik, kéznyújtásának teljes köréhez; – אֵינָן שׁוֹיִן – ófranciául *en son aise*.

דָּגַל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצַבָּאָתָם זָמָה, וְנָשִׂיא לְבְנֵי אֶפְרַיִם אֶלִישָׁמַע בֶּן עַמִּיהוּד. (במדבר ב, יח)

Efráim táborának zászlaja seregeik szerint nyugat felől legyen; Efráim fiainak fejedelme Elisámá, Ammihúd fia. (4Mózes 2:18.)

וּצָבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, אַרְבָּעִים אֶלֶף וְחָמֵשׁ מֵאוֹת. (במדבר ב, יט)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: negyvenezer és ötszáz. (4Mózes 2:19.)

וְעֲלִיו מִטָּה מְנַשָּׁה, וְנָשִׂיא לְבְנֵי מְנַשָּׁה גַמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצוּר. (במדבר ב, כ)

És fölötte legyen Menáse törzse; Menáse fiainak fejedelme Gámliél, Pedáhúr fia. (4Mózes 2:20.)

וְעֲלִיו – És fölötte (áláv)... – בְּתַרְגוּמוֹ – Ahogyan Onkelosz fordítja: – וְדִסְמִיכִין – „a mellette lévő.”⁴⁰

וּצָבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמֵאוֹתָיִם. (במדבר ב, כא)

hanem mind a négy táborra. Vagyis a Sátor Jehudá és Reuvén zászlaja után és Efrájim és Dán zászlaja előtt indult el. Ez nyilvánvalóan kiderül az „...amint táboroznak, úgy induljanak...” szövegrészből, magyarul a Sátor ugyanúgy a négy tábor között helyezkedett el az induláskor is, mint a táborozás idején (*Mizráchi*).

³⁸ A 9. verssel kapcsolatban.

³⁹ Vagyis olyan elrendezésben.

⁴⁰ Rási eddig nem definiálta a „fölötte” kifejezést, mivel korábban (2:5. és 2:12.) a szöveg önmagát magyarázta: „...azok, akik fölötte táboroztak...”. Itt azonban, ahol a szöveg maga nem tisztázza a szóhasználatot, Rási megjegyzi, hogy ez úgy értendő, hogy „mellette”.

Serege és akik megszámláltattak, voltak: harminckétezer és kétszáz.
(4Mózes 2:21.)

וּמִטָּה בְּנֵימֵן, וְנִשְׂיָא לְבְנֵי בְנֵימֵן אֲבִינָן בְּן גִּדְעָנִי. (במדבר ב, כב)

És Benjámín törzse; Benjámín fiainak fejedelme: Abidán, Gideóni fia.
(4Mózes 2:22.)

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת. (במדבר ב, כג)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: harmincötezer és négyszáz.
(4Mózes 2:23.)

כָּל הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה אֲפֵרַיִם מֵאֵת אָלֶף וּשְׁמֹנֶת אֲלָפִים וּמֵאָה לְצְבָאוֹתָם, וּשְׁלֹשִׁים יִסְעוֹ.
(במדבר ב, כד)

Mind, akik megszámláltattak Efraím táborában, voltak: száznolcezer és száz; seregeik szerint; ők harmadiknak induljanak. (4Mózes 2:24.)

דָּגַל מַחֲנֵה דָן צְפֹנָה לְצְבָאוֹתָם, וְנִשְׂיָא לְבְנֵי דָן אַחֲיעֶזֶר בֶּן עַמִּישַׁדָּי. (במדבר ב, כה)

Dán táborának zászlaja észak felől legyen, seregeik szerint; Dán fiainak fejedelme: Ahíezer, Ammísaddaj fia. (4Mózes 2:25.)

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, שְׁנַיִם וּשְׁשִׁים אָלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת. (במדבר ב, כו)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: hatvankétezer és hétszáz.
(4Mózes 2:26.)

וְהַחֲנִיִּים עָלָיו מִטָּה אֲשֶׁר, וְנִשְׂיָא לְבְנֵי אֲשֶׁר פְּגַעִיאֵל בֶּן עֲכָרָן. (במדבר ב, כז)

És akik mellette táboroztak: Ásér törzse; Ásér fiainak fejedelme: Pageiéél, Okrán fia. (4Mózes 2:27.)

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, אֶחָד וָאַרְבָּעִים אָלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת. (במדבר ב, כח)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: negyvenegyezer és ötszáz.
(4Mózes 2:28.)

וּמִטָּה נְפֹתְלִי, וְנִשְׂיָא לְבְנֵי נְפֹתְלִי אַחֲרֵעַ בֶּן עֵינָן. (במדבר ב, כט)

Naftáli törzse; Naftáli fiainak fejedelme Ahirá, Énán fia. (4Mózes 2:29.)

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם, שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת. (במדבר ב, ל)

Serege és akik megszámláltattak, voltak: ötvenháromezer és négyszáz. (4Mózes 2:30.)

כָּל הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה דָן מֵאֵת אֶלֶף וְשִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת, לְאַחֲרָנָה יִסְעוּ לְדִגְלֵיהֶם.
(במדבר ב, לא)

Mind, akik megszámláltattak Dán táborában, voltak: százötvenhétezer és hatszáz; ők utolsónak induljanak zászlaik szerint. (4Mózes 2:31.)

אֵלֶּה פְּקֻדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם, כָּל פְּקֻדֵי הַמַּחֲנֵה לְצְבָאָתָם שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְשֵׁשׁ אֶלְפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים. (במדבר ב, לב)

Ezek Izráel fiai, akik megszámláltattak atyáik háza szerint; a táboroknak mind a megszámláltjai, seregeik szerint voltak: hatszázháromezer és ötszázötven. (4Mózes 2:32.)

וְהַלְוִיִּם לֹא הִתְּפַקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה. (במדבר ב, לג)

De a leviták nem számláltattak meg Izráel fiai között, amint megparancsolta az Örökkévaló Mózesnek. (4Mózes 2:33.)

וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בְּן חָנוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסְעוּ אִישׁ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל בֵּית אֲבֹתָיו. (במדבר ב, לד)

És úgy cselekedtek Izráel fiai, mind aszerint, amint megparancsolta az Örökkévaló Mózesnek, úgy táboroztak zászlaik szerint és úgy indultak, kiki családjai szerint, atyáik házai szerint. (4Mózes 2:34.)

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה, בְּיוֹם דִּבְרַר יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי. (במדבר ג, א)

És ezek Áron és Mózes leszármazottai azon a napon, amikor az Örökkévaló Mózesel beszélt a Szináj hegyen. (4Mózes 3:1.)

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה – És ezek Áron és Mózes leszármazottai... – וַיְהִי כִּי יָרַד מֹשֶׁה מִן הַהָר וַיְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאֵרֶץ מִדְבָּר סִינַי. (4Mózes 3:2) – de az Írás ezek után csak Áron gyermekeit említi, – וַיְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאֵרֶץ מִדְבָּר סִינַי. (4Mózes 3:2) – לפי שְׁלֵמֶדֶן תּוֹרָה – mégis „Mózes leszármazottai”-nak nevezi őket, – תּוֹלְדוֹת מֹשֶׁה – mert ő [Mózes] tanította őket Tórára. – מִלְמֵד – Ebből azt tanuljuk, – שְׁכָל הַמְּלָמֵד אֶת

מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב – hogy aki embertársa gyermekét Tórára tanítja, – כִּן חֲבֵרוֹ תוֹרָה – olyannak tekinti az Írás, – כְּאֵלוֹ יִלְדוּ – mintha az a saját gyermeke lenne.

בְּיוֹם דִּבְרָהּ אֶת מֹשֶׁה – **...azon a napon, amikor az Örökkévaló Mózeszel beszélt...** – נַעֲשׂוּ אֱלוֹהֵי הַתּוֹלְדוֹת שְׁלוֹ – ekkor lettek olyanná, mintha saját gyermekei lettek volna, – שְׁלֵמֶדן – hiszen arra tanította őket, – מֵה שְׁלֵמֶד מִפִּי הַגְּבוּרָה – amit az Örökkévaló szájából hallott.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְנֶאֱבְיָהוּ אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. (במדבר ג, ב)

És ezek Áron fiainak a nevei: az elsőszülött Nádáb és Abihú, Eleázár és Itámár. (4Mózes 3:2.)

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר מִלֵּא יָדָם לְכַהֵן. (במדבר ג, ג)

Ezek Áron fiainak, a fölKent papoknak nevei, akiket fölavattak, hogy papokká legyenek. (4Mózes 3:3.)

וַיָּמָת נָדָב וְאֶבְיָהוּ לְפָנָיו יְהוָה בְּהַקְרִיבֵם אֵשׁ זָרָה לְפָנָיו יְהוָה בְּמִדְבָּר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם, וַיַּכֵּהן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל פְּנֵי אֶהֱרֹן אֲבִיהֶם. (במדבר ג, ד)

És meghalt Nádáv és Ávihú az Örökkévaló színe előtt, midőn odavittek idegen tüzet az Örökkévaló színe elé, Szináj sivatagában, és fiaik nem voltak; és Elázár és Itámár szolgált mint pap, atyjuk, Áron színe előtt. (4Mózes 3:4.)

וְעַל פְּנֵי אֶהֱרֹן – **...Áron színe előtt.** – בְּחַיָּו – [Áron] életében.⁴¹

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. (במדבר ג, ה)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: (4Mózes 3:5.)

הֲקָרַב אֶת מֹשֶׁה לִּי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לְפָנָיו אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן, וְשָׂרְתוּ אֹתוֹ. (במדבר ג, ו)

Hozd közelebb Lévi törzsét és állítsd őket Áron, a pap elé, és szolgálják őt. (4Mózes 3:6.)

וְשָׂרְתוּ אֹתוֹ – ...és szolgálják őt. – וּמַהוּ הַשְׂרוּת – És mi a szolgálát? [A következő vers elmagyarázza:] – וְשָׂרְתוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל – „Teljesítsék az ő őrizetét;” – לִפְנֵי שְׂלֵא יִקְרַב זָר – mivel [Áronnak] kötelessége őrizni a Szentélyt, – שְׂלֵא יִקְרַב זָר

⁴¹ Méltók voltak a főpapi tisztre még Áron életében is, ellátva helyette a szolgálatot, valahányszor ő ideiglenesen alkalmatlan volt erre (*Szifté Cháchámim*).

– hogy senki idegen ne közelíthessen hozzá,⁴² – כְּמוֹ שֶׁנֶאֱמַר – amint írva van: – אֲתָה תִשָּׂאוּ אֶת עֵוֹן הַמִּקְדָּשׁ – „...Te [Áron] és fiaid és atyád háza veled, – וּבְנֵיךָ וּבֵית אָבִיךָ אֲתָךְ – ti viseljétek [felelősséget] a Szentély [megszentségtelenítésének] bűnéért...”⁴³, – וְהָלוּ מִסִּיעִין אוֹתָם – és ezek a lévíták segítettek nekik; – וְזוֹ הִיא הַשְּׂרֹתָ – ez a szolgálat.

וְשָׂמוּ אֶת מִשְׁמֶרְתּוֹ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת כָּל הָעֵדָה לְפָנַי אֵהֶל מוֹעֵד, לְעַבְדֹת אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁפָּן.
(במדבר ג, ז)

Teljesítsék az ő őrizetét és az egész község őrizetét a találkozás sátra előtt, végezvén a hajlék szolgálatát. (4Mózes 3:7.)

כָּל מְנוֹי שֶׁהָאָדָם מְמַנֶּה עָלָיו – Teljesítsék az ő őrizetét... – Barmely olyan hivatal, amelyre egy személyt kijelölnek – וּמִטָּל עָלָיו לְעִשׂוֹתוֹ – és amely tevékenységgel jár, – קְרוּי מִשְׁמֶרֶת בְּכָל הַמִּקְדָּשׁ – „felügyelet”-nek/„őrizet”-nek neveznek az egész Tórában [végig] – וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה – és a Misna nyelvében, – כְּמוֹ שֶׁנֶאֱמַר – amint az Bigtánra és Teresre vonatkozóan is elhangzik⁴⁴: – וְהִלָּא אֵין מִשְׁמֶרְתִּי וּמִשְׁמֶרֶתְךָ שְׁנָה – „De az én felügyeletem nem olyan, mint a tiéd”⁴⁵ – וְכֵן מִשְׁמֶרֶת כְּהֵנָה וְלוֹיָהּ – Ugyanígy [kell érteni] a kohániták és a lévíták őrszolgálatait is.

וְשָׂמוּ אֶת כָּל כְּלֵי אֵהֶל מוֹעֵד וְאֶת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְעַבְדֹת אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁפָּן. (במדבר ג, ח)

Őrizzék a Találkozás Sátrának minden edényét és Izrael fiainak őrizetét, végezvén a hajlék szolgálatát. (4Mózes 3:8.)

שֶׁכֶּלֶן הָיוּ זְקוּקִין לְצָרְכֵי – ...és Izrael fiainak őrizetét... – וְאֶת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – Mert mindenkinek kötelessége volna a Szentély szükségleteivel foglalkozni, – מִקְדָּשׁ – אֲלֵא שֶׁהָלוּיִם בָּאִים תַּחְתִּיהֶם – de a lévíták a helyükbe léptek, – בְּשִׁלְחֵיהֶם – mint az ő küldötteik. – לְפִיכֵךְ לֹקְחִים מֵהֶם הַמַּעֲשָׂרוֹת – Ezért kapják a tizedet (máászér) – בְּשִׁכְרָן – fizetségül, – שֶׁנֶאֱמַר – ahogy írva van:⁴⁶ – כִּי שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם – „...mert fizetség az nektek, szolgálatotok fejében...”.

⁴² Lentebb 18:4.

⁴³ Uo. 18:1.

⁴⁴ Talmud, *Mögilá* 13b. A purim csodájáról szóló történetben Bigtán és Teres Áchászéros király személyes kíséretnek tagjai voltak. A király ellen tervezett merényletüket Mordecháj leplezte le (*Eszter* 2:21-23.).

⁴⁵ Az összeesküvőknek koordinálniuk kellett őrszolgálatukat, nehogy leleplezzék, miben mesterkednek.

⁴⁶ Uo. 18:31.

וְנִתְּתָה אֶת הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו, נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (במדבר ג, ט)

És add a levitákat Áronnak és fiainak, ők teljesen átadatnak neki Izráel fiaitól. (4Mózes 3:9.)

וְנִתְּתָה אֶת הַלְוִיִּים לְאַהֲרֹן – **...Ők teljesen átadatnak neki...** – לְעֻזְרָה – Segítségül.⁴⁷

מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – ...Izráel fiaitól. – כְּמוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – Ezt [a *méét*-et] úgy [kell érteni, hogy] *mitoch*, Izrael fiai „közül”⁴⁸, – כְּלוּמַר מִשְׁאֵר כָּל הָעֵדָה – vagyis a teljes közösségből – נִבְדְּלוּ לְכָךְ – őket⁴⁹ választották ki – בְּגִזְרַת הַמָּקוֹם – isteni rendelkezés révén, – וְהוּא נִתְּנָם לוֹ – és Ő odaadta őket neki [Áronnak], – וְשִׁנְאַמְר – amint írva van: – וְאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּים נְתוּנִים וְגוֹמֵר – „És adtam a levitákat átadva stb.”⁵⁰

וְאֵת אַהֲרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּפְקֹד וְשִׁמְרוּ אֶת כְּהֻנָּתָם, וְהִזָּר הַקָּרֵב יוֹמֵת. (במדבר ג, י)

És Áront és fiait rendeld arra, hogy teljesítsék papi tisztjüket; és az idegen, aki oda közeledik, ölessék meg. (4Mózes 3:10.)

וְאֵת אַהֲרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּפְקֹד – **És Áront és fiait rendeld arra....** – לְשׁוֹן פְּקִידוֹת – [A *tifkod* szó] kijelölést – וְאֵינוֹ לְשׁוֹן מְנִיָּן – és nem számolást jelent.⁵¹

...hogyan teljesítsék papi tisztjüket... – קַבְּלַת דְּמַיִם – [Ez az áldozati állatok] vérének [tálakba] csurgatására [utal] – וְזִרְיָקָה – [valamint eme vérnek az oltárra való] hintésére, – וְהִקְטָרָה – [az áldozati állatok] elfüstölögtetésére, – וְעִבּוּדוֹת הַמְּסוּרוֹת לְכַהֲנָיִם – [és egyéb] a papokra bízott szolgálatokra.⁵²

וַיִּנְדְּבֵר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. (במדבר ג, יא)

⁴⁷ A Szentély-szolgálatban, de nem a személyük körüli szolgálatban (*Mizráchi; Gur Árje*).
Lásd Rásinak a 18:6-hoz fűzött kommentárját.

⁴⁸ Ők ki lettek választva Izrael fiai közül, és nem Izrael fiai adták őket ajándékba Áronnak, ahogyan azt a szó szerinti fordítás alapján gondolhatnánk. A lévíták nem az izraeliták tulajdona voltak, hogy odaajándékozhatták volna őket Áronnak (*Mizráchi; Gur Árje*).
Ráadásul a Tórában is ez áll: „Én (az Örökkévaló) odaadtam a lévítákat...” (*Szifté Cháchámim*).

⁴⁹ Ti. a lévítákat.

⁵⁰ Lentebb 8:19. „...Izráel fiai közül Áronnak és fiainak, hogy végezzék Izráel fiainak szolgálatát a találkozás sátrában és hogy engesztelést szerezzenek Izráel fiai számára; és ne legyen csapás Izráel fiain, midőn odalépnek Izráel fiai a szentélyhez.”

⁵¹ A *tifkod* ugyanis néha „számolás”-t jelent (fentebb 1:49.), itt azonban nem, mert itt az utalás bizonyos egyénekre történik (*Gur Árje*).

⁵² Kizárólag a kohaniták végezheték ezeket a szolgálatokat (lásd Rásinak a 3Mózes 1:5-höz fűzött kommentárját). A papi tisztség teljesítése együtt járt azzal is, hogy meg kellett akadályozni az „idegeneket” abban, hogy részt vegyenek a papi szolgálat végzésében.

És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: (4Mózes 3:11.)

וְאֲנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם. (במדבר ג, יב)

És én íme vettem a levitákat Izráel fiai közül az anyaméhet megnyitó minden elsőszülött helyett Izráel fiai között, az enyémekek legyenek a leviták. (4Mózes 3:12.)

וְאֲנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי – És én íme vettem... – וְאֲנִי מֵהֵיכָן זָכִיתִי בָהֶן – Milyen jogom fűződik hozzájuk?⁵³ – מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – ...Izráel fiai között... – שִׁיְהִיוּ יִשְׂרָאֵל שׁוֹכְרִין – Az izraelitáknak kell felfogadniuk őket az Én szolgálatomra? – עַל – אֹתָן לְשֵׁרוֹת שְׁלִי – Az [izraeliták] elsőszülöttjei révén – זְכִיתִי בָהֶם – nyertem jogot rájuk, – יְדֵי הַבְּכוֹרוֹת – helyettük véve el őket⁵⁴ [a Magam számára]. – לְפִי שִׁהְיֶתָה הָעֲבוּדָה – Ugyanis a szent szolgálatot – בְּבָכוֹרוֹת – [eredetileg] az elsőszülöttek [végezték],⁵⁵ – וְכִשְׁחָטָאוּ בְּעֵגֶל – de amikor elkövették a bűnt az aranyborjúval, – נִפְסְלוּ – alkalmatlanná váltak [erre a feladatra]. – וְהָלְוִיִּם שְׁלֵא עָבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה – A lévíták, akik nem vettek részt a bálványimádásban,⁵⁶ – נִבְחָרוּ תַּחְתֵּיהֶם – lettek kiválasztva helyettük.

כִּי לִי כָּל בְּכוֹר פְּיֹם הַפֶּתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָּל בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה, לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה. (במדבר ג, יג)

Mert enyém minden elsőszülött; amely napon megöltem minden elsőszülöttet Egyiptom országában, megszenteltem magamnak minden elsőszülöttet, Izráelben, az embereket és barmokat; az enyéim legyenek. Én vagyok az Örökkévaló. (4Mózes 3:13.)

⁵³ A 9. versben már elhangzott, hogy a lévíták ki lettek választva izraeliták közül. Versünkéből megtudjuk ennek az okát is: „...az anyaméhet megnyító minden elsőszülött helyett...”.

⁵⁴ Azaz a lévítákat.

⁵⁵ Kötelességük volt szolgálni Engem, mivel én megváltottam őket, miközben büntettem az egyiptomi elsőszülötteket (13. vers). (Mizráchi)

⁵⁶ 2Mózes 32:26.